

KADRO DERGİSİ NİÇİN KAPANDI?

WHY WAS KADRO REVIEW CLOSED?

Doç. Dr. Temuçin F. ERTAN*

Kadro Dergisinin Yayın Hayatına Atılması:

1932-1935 yılları arasında yayınlanan ve gerek bu dönemde, gerekse sonraki yıllarda çeşitli siyasal düşünce ve ideolojik grup tarafından ilgi, tepki ya da eleştiriyile karşılaşan Kadro Dergisi ve bu derginin etrafında oluşan hareket, Türk devriminin ideolojisi olan Kemalist ideolojiyi oluşturma misyonunu üstlenmişti. Yakup Kadri, Şevket Süreyya, Vedat Nedim, İsmail Hüsrev ve Burhan Belge tarafından çıkarılan dergi, Türk devriminin ideolojisini yapmak, sınıfsız ve çelişkisiz bir toplum yaratmak, ekonomik ve toplumsal kalkınmayı gerçekleştirecek yöntemler önermek ve Türk devrimini evrenselleştirmek gibi hedefler belirlemişti.¹ Kadro Dergisinin yayın hayatına atılması, yayın hayatı ve sonunda kapanması ya da kapatılması, basın-yayın tarihi açısından olduğu kadar, Türk düşün hayatı açısından da ilgi çekicidir ve tartışılmağa değer bir konudur.

Kadro Dergisi, tek parti yönetiminin basın üzerindeki baskılarının kısmen azaldığı ve 1925-1929 yılları arasındaki Takrir-i Sükun Döneminin katı uygulamalarının belirli ölçülerde terk edildiği bir zamanda yayın hayatına atılmıştır. Kadro'nun ilk sayısının çıktığı 1932 yılı başları, tek partili uygulamalarının tipik bazı özelliklerini taşımakla birlikte, 1930 öncesi görülen sert politikaların da aynen devam ettiği bir dönem değildir. Hem bu kısmî yumuşamadan dolayı hem de üst yapıyla ilgili çok sayıda yeniliğin başarılmasının etkisiyle, 1930'lu yıllarda Türk entelektüel yaşamında bir canlanma ve basın-yayın faaliyetlerinde belirli bir artış göze çarpmaktadır. Aynı dönemde Kadro'dan başka Ülkü, Çığır, Yeni Adam, Kooperatif, Yeni Türk, Fikir Hareketleri ve Atsız Mecmua gibi dergi ve gazeteler ortaya çıkmış ve kendi dünya görüşleri çerçevesinde çözümler üretmişlerdir. Kadro Dergisinin yayınlanmasında ve dolayısıyla Kadro

* Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Öğretim Üyesi

¹ Kadro Hareketiyle ilgili geniş bilgi için bkz. Temuçin Faik Ertan, **Kadrocular ve Kadro Hareketi**, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara, 1994; Mustafa Türkeş, **Uluşçu Sol Bir Akım: Kadro Hareketi**, İmge Kitabevi, Ankara, 1999

Hareketinin ortaya çıkmasında Şevket Süreyya'nın *"İnkılâp ve Kadro"* konulu konferansı adeta bir katalizör rolü oynamıştır.²

Şevket Süreyya, 1931 yılında Türk Ocağı salonunda verdiği bu konferansta; Türk devriminin genişlemesi gerektiğini, devrimin tarafsız bir düzen olmadığını, içinde yaşayanların taraftar olsunlar veya olmasınlar ona uymalarının zorunluluğuna işaret etmiştir.³ Yine aynı konferansta Şevket Süreyya, devrimin ideolojisinin tespit edilmesi zorunluluğuna değinerek, bu işi rehber olan azlık, fakat idealist bir aydın kadronun başarabileceğini iddia etmiştir.⁴ Konferansta çelişkiler konusuna da değinilmiş, bu konuda temel çelişkinin sanayileşmiş emperyalist ülkelerle sömürge ve yarı sömürge ülkeler arasında olduğu vurgulanmıştır. Şevket Süreyya'ya göre bu çelişkinin ortadan kaldırılmasında temel görev Türkiye'ye verilmiş idi ve Türkiye bu yönüyle milli kurtuluş hareketleri arayan uluslara örnek olmalıydı.⁵

Dönemin siyasal ve ideolojik çevreleri arasında oldukça büyük bir ses getiren bu konferansın metni, gördüğü ilgi üzerine 21 adet basılmış ve önemli yerlere dağıtılmıştır.⁶ Bu gelişmeler sonucunda Şevket Süreyya, Yakup Kadri, Vedat Nedim, İsmail Hüsrev ve Burhan Asaf'ın bir araya gelmesiyle bir fikir akımı için gerekli olan kişiler,⁷ uygun bir ortam ve bu akımın dayanacağı temel fikirler belirmişti. Tek eksik, bu fikirleri düzenli bir şekilde kitlelere yansıtabilecek olan bir yayın organının varlığı idi. Bu eksiklik Şevket Süreyya, İsmail Hüsrev ve Yakup Kadri'nin de dikkatlerini çekmiştir. Kendisiyle yapılan bir görüşmede İsmail Hüsrev bu konuda şunları söylemiştir: *"Aslında Kadro'yu biz Şevket ile ikimiz düşündük ilk defa. Biz karar verdik. Ondan sonra Şevket, Yakup Kadri ve Burhan Belge ile konuştu. Yakup Kadri de uygun gördü. Gitti Atatürk'ten, İnönü'den izin aldı. Kadro'nun asıl kurucusu, bu fikri ortaya atan Şevket ile ben oldum. Kadro'ya ben sonradan katılmış değilim. Evvela biz Şevket'le katıldık. Onun Türk Ocağında verdiği konferansı var. Konferansı da ikimiz beraber düşündük. O hazırladı, bana okudu ve münakaşasını yaptık. O münakaşadan sonra kalktık, orada okudu."*⁸

² Vedat Nedim Tör, *Yıllar Böyle Geçti*, Milliyet Yay., İstanbul, 1976, s. 125.

³ Şevket Süreyya Aydemir, *İnkılâp ve Kadro*, 3. baskı, İstanbul, 1986, s. 73.

⁴ Aydemir, *a.g.e.*, ss. 74-75.

⁵ Aydemir, *a.g.e.*, ss. 41-43.

⁶ Aydemir, *Suyu Arayan Adam*, Ankara, 1965, s. 479.

⁷ Kadrocu yazarların bir araya gelmelerinde rol oynayan etkenler için bkz. Ertan, *a.g.e.*, s.51-59

⁸ İsmail Hüsrev Tökin ile 16.9.1982 tarihinde yapılan görüşmeden, İbrahim Cılga,, *"İsmail Hüsrev Tökin" Türk Toplum Bilimcileri*, (Ed. Emre Kongar), II. Cilt, İstanbul, 1988, s. 152.

Yakup Kadri ise derginin çıkarılmasını şu ifadelerle açıklamaktadır: *"... Ben bu Kadro'yu çıkarırken Halk Partisinin anlaşılmayan bazı ilkelerinin izahıyla meşguldüm. Mesela mebuslar soruyorlardı. "Efendim devletçilik diye bir şey çıkarıyorlar, bu ne demektir? Eğer devlet taraftarı olmaksızın, biz zaten tek partiyiz, binaenaleyh bunu ayrıca bir hareket halinde kurmanın lüzumu yok" diye, baktım bütün meclis Halk Partili, fakat Halk Partisinin ilkeleri hakkında hiçbir bilgileri yok. Bunu izah etmek için bir çare arıyorduk o sıralarda. O sırada kayın biraderim olan Rahmetli Burhan Belge "Benim arkadaşlarım var onlarla konuşalım" dedi. Şevket Süreyya Bey'in "İnkılâp ve Kadro" diye bir kitap hazırladığını da söyledi. Onun üzerine gittim, Şevket Süreyya Beyi -o zaman Ticaret Yüksek Müdürü ididim. Baktım, hepsi oturmuşlar, o yazıyor arkadaşları makinaya çekiyor, bütün çalışmaları kendi aralarında kalıyordu. Neşretmek için vasıtaları yok. Ben de hem mebusum hem de Atatürk'ün yakını sayılıyorum. Zannederim bir paratöner olarak beni günün birinde lazım olur diye içlerine aldılar. Ben aslında ekonomist değilim. Fakat yazdıkları, söyledikleri benim sezilerime uyuyordu. Bakıyorum benim sezilerim onların yazılarında hile dile gelmiş. Onun üzerine ben Recep Peker'e gittim, dedim ki. "Ben mebuslara ve halka Halk Partisinin ilkelerini anlatmak için bir dergi çıkarmak istiyorum." "Ne işe yarayacak bu dergi sanki" dedi. Yani "Kadro demek, bir partinin fikir kadrosu, öncü kadrosudur". Recep Peker o zaman "Bu vazife bizimdir, ben sana veremem" dedi. Yine bir sen ben davası çıktı. Onun üzerine kalktım Atatürk'e gittim. "Bir dergi çıkarmak istiyorum Milli Mücadelenin ruhunu izah edebilmek için" dedim. Atatürk dergiyi çıkarmamıza izin verdi."⁹*

Yakup Kadri'nin sözünü ettiği bu konuşmadan kısa bir süre sonra Şevket Süreyya, Vedat Nedim, Yakup Kadri, İsmail Hüsrev ve Burhan Asaf, Yakup Kadri'nin evinde toplanmışlar ve "Kadro" isimli bir dergi yayınlamaya karar vermişlerdir. Derginin sahibi Yakup Kadri, yazı işleri müdürü ise Vedat Nedim olmuştur.¹⁰

Bu iş bölümü kesinlikle bir rastlantı değildir. Şevket Süreyya söz konusu olan görev paylaşımlarının gerekçelerini şöyle açıklamaktadır: *"Yakup Kadri, Kadro Dergisinin sahibi ve her sayıya girerken, ayrı bir başyazının ustası olacaktı. Vedat, o titiz ve gevşeklik tanımayan sıkı düzen ruhu ve örgütçülük gücü ile Kadro'nun teknik yöneticisi ve gene eylemci yazarı oluyordu. Ben ideolojik nitelikteki ilkesel başyazıları yazacaktım.*

⁹ Atatürklüğüün Ekonomik ve Sosyal Yönü Semineri, (Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun konuşması) 11-12 Ekim 1973, İstanbul, İ.T.İ.A. Cumhuriyete 50 Yıl Armağanı, s. 82.

¹⁰ Tör, a.g.e., s. 125.

Hüsrev güçlü bir yazar ve araştırmacıydı. Şevki Yazman kendi uzmanlığı içinde yazılar verecekti. Burhan'a gelince; ona açık kart verilmişti. Kültürüne, çağın akımlarını izleme gücüne güvenimiz tamdı. Ama en güç görev Yakup Kadri'nindi. Çünkü, o günkü Ankara ve Türkiye demek, biraz da Çankaya demektir. Çankaya kalesinin ise kapıları Yakup Kadri'ye açıktı. O halde Yakup bizim Çankaya'daki elçimiz olacaktı. Öyle de oldu."¹¹

Gerçekten de Yakup Kadri, Çankaya ile Kadrocular arasındaki ilişkileri düzenleyen kişi olmuştur. Yakup Kadri'nin 1931-34 yılları arasında 31 kez Mustafa Kemal ile görüşme yapmış olması¹² aldığı bu görevin önemini açıkça sergilemektedir.

Yakup Kadri'nin derginin imtiyaz sahibi olmasında Mustafa Kemal'e olan yakınlığı inkar edilemez. Ancak derginin sahibi olmasındaki tek neden bu değildir. Yakup Kadri dışındaki diğer Kadrocuların 1932 yılında, daha doğru bir ifadeyle, Kadro yayınlandığı sırada resmi görevlerde bulunmaları, ünlü yazarın derginin sahipliğini üstlenmesinde etkili olmuştur. Çünkü 1931 yılında çıkarılan basın yasasına göre devlet memurunun gazete veya dergi çıkarması yasaklanmıştı.¹³ Bu durumda o yıllarda devlet memuru olmayan Yakup Kadri, dergi çıkarmaya en elverişli kişi konumundadır.¹⁴

Kadro'da önemli bir görev üslenen diğer bir yazar ise Vedat Nedim'dir. Vedat Nedim'in Kurtuluş ve Aydınlık gibi dergilerdeki deneyimlerinden dolayı Kadro'nun Yazı İşleri müdürlüğüne getirilmiş olması akla gelmektedir. Vedat Nedim, daha önce Kurtuluş ve Aydınlık gibi yayın organlarında yaptıklarını şimdi Kadro'da gerçekleştirmeye çalışacaktır. Bu arada Türkiye Komünist Partisi saflarında iken örgütçülük konusunda gösterdiği çabalardan da, bu yeni dönemde yararlanılması düşünülmektedir.

Bütün bunlarla birlikte hareketin mimarı ve önderi kesinlikle Şevket Süreyya'dır. İsmail Hüsrev, "... hareketin dayandığı fikirler münhasıran Şevket Süreyya Aydemir'den gelmişti. Öteki arkadaşlar da bunları benimsemişler, aynı çizgi üzerinde yürümüşler, henüz bizde rastlanmamış bir düşünce beraberliği ve birliği içinde her biri ayrı yönden hareketin

¹¹ Aydemir, "Yakup Kadri İçin. Çankaya'daki Elçimiz" **Türk Dili**, XXXI. Cilt, Sayı: 28, Ocak 1975, s. 105.

¹² Bu görüşmelerin tarihleri için bkz. **Atatürk'ün Nöbet Defteri (1931-1938)**, Toplayan: Özel Şahingiray, Tür İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yay. Ankara, 1955, ss. 7-927.

¹³ 1931 Basın yasasının 12. maddesinin G bendine göre gazete ve dergi çıkarabilmek için devlet memuru ve asker ve ordu mensubu olmamak gerekmektedir. Bu yasanın tümü için bkz. **Düstur**, 3. Tertip, C. XII, ss. 1069-1085; **T.B.M.M.Z.C.**, 4. Devre, C. III, ss. 358-380.

¹⁴ Namık Kemal, "Kadro ve Ziya Gök Alp", **Atsız Mecmua**, Sayı: 12, Yıl: 1. 15 Nisan 1932, s. 302.

nazari ilkelerini işlemişlerdi"¹⁵ diyerek Şevket Süreyya'nın hareket içindeki önemini vurgulamıştır.

Bütün hazırlıkların tamamlanmasından sonra (fikir birliği, görevlerin dağılımı, izin gibi sorunlar) iş para sorununa gelmiştir. Önce Maarif vekaleti 600 abone kaydetmiş, Ziraat Bankası bir miktar abone bulmuştur. Kısacası öncelikle devlet kurumları dergiyi teşvik etmiştir.¹⁶ İsmail Hüsrev'e göre ise derginin çıkarılmasında parasal sorun Yakup Kadri tarafından çözümlenmiştir.¹⁷

Nihayet Kadro Dergisi Ocak 1932'deki ilk sayısı ile Türk basın hayatındaki yerini almıştır.¹⁸ "Kadro neden yayınlandı?" sorusuna gelince; derginin daha ilk sayısında buna cevap niteliğinde açıklama vardır. Bu açıklamada Türk İnkılâbının bir ideolojiye olan gereksiniminden söz edilmiş ve inkılâbın kendine özgü "*cihanı telakki tarzı*"nın vücut bulmasının zorunluluğuna değinilmiştir. Son paragrafta ise "*hülâsa; cihanın bin bir çeşit hadisata gebe olan bugünkü esrarengiz gidişi içinde, mukadderatını kendi inkılâbının mukadderatına bağlayan inkılâp neslimizin muhtaç olduğu inkılâp şevkini her zaman uyanık tutmak ve inkılâbımızın bir bakışta idrakimizi durdurur gibi görünen coşkun ve mürekkep cereyanına daima hakim kalabilmek için, onun prensiplerini hududu muayyen kriteriyumlar şeklinde bilmeye, benimsemeye ve benimsetmeye mecburuz. Kadro, bunun için çıkıyor*"¹⁹ şeklindeki ifadeyle derginin ve hareketin asli görevi ortaya koyulmuştur.

Kadro Dergisinin yayınlanması öteki yayın organları tarafından da ilgi ile karşılanmıştır. Dönemin resmi çevrelerin sözcüsü niteliğinde olan Hakimiyet-i Milliye gazetesinde konuyla ilgili şöyle bir haber geçmiştir: "*Dün yeni bir aylık mecmuanın ilk nüshası intişar etti. Bu mecmuanın adı Kadro'dur. Yalnız bu isim bile yeni mecmuanın orijinal bir eser olduğuna delalet eder. Mecmuanın müessislerinin isimleri, ortaya çıkan yeni eserin*

¹⁵ İsmail Hüsrev Tökin, "Şevket Süreyya ve Tezatsız Bir Millet Amacı Güden Kadro Hareketi", *Milliyet Sanat Dergisi*, Sayı: 178, 2 Nisan 1976, s. 5.

¹⁶ *Atatürkçülüğün Ekonomik ve Sosyal Yönü Semineri*, ss. 82-83.

¹⁷ Ertan, *a.g.e.*, s. 295; İsmail Hüsrev Tökin ile 16 Kasım 1991 tarihinde yapılan görüşmenin tam metni için bkz. Ertan, *a.g.e.*, EK: 2, s. 289-299.

¹⁸ Kadro Dergisinin açık künyesi şu şekildedir: Kadro müessisleri: Yakup Kadri, Şevket Süreyya, Vedat Nedim İsmail Hüsrev, Burhan Asaf, İdare Merkezi: Ankara. Adresi: Kadro-Posta Kutusu 62 Ankara. Banka Hesabı: İş Bankası-Ankara Merkezi-Kadro Hesabı. Tevzii merkezi: Muallim Ahmet kitaphanesi-İstanbul-Ankara Caddesi 83. Abone şartları: Yıllık: 3 lira; Altı aylık: 1,5 lira. Abone için müracaat yeri: Kadro-Posta kutusu 62-Ankara. Kadro: 25 kuruş. Kadronun Ankara tevzi yeri Akba Kitapevi, İstanbul dağıtım yeri Ahmet Halil Kitapevidir.

¹⁹ *Kadro*, Sayı 1, İkincikanun 1932, s. 3

mütecanis ve birbirini mütemmin fikir adamları elinde olduğuna en büyük delildir. Mecmuanın imtiyaz sahibi Yakup Kadri B., neşriyat müdürü Vedat Nedim Beydir. Şevket Süreyya, Burhan Asaf, İsmail Hüsrev Beyler müessislerden ve daimi muharirlerdendir. Bu isimleri okuyunca mecmuanın hususiyeti kendi kendine tezahür eder. Bu mecmua bir eğlence mecmuası yahut mütenevvi malumatü ve resimlerle birçok muhtelif seviyeli insanların zevklerine uymaya çalışan bir dağarcık değildir. Muayyen içtimai ve iktisadi meslek sahibi, mütenasit gençlerin ortaya koydukları bir fikir mecmuasıdır... Havadislere varıncaya kadar her şey nizamlı ve intizamlı mecmua bir tek hakim ve müdür fikrin tertibinden çıkarılmasına birbirine uygun olan bu mecmuayı tebrik ederiz."²⁰

Basının Kadro'ya olan ilgisi sonraki günlerde de devam etmiştir. Örneğin 3 Şubat 1932 de Hakimiyet-i Milliye gazetesinde Neşet Halil imzalı yayınlanan bir yazıda, "... Kadro'nun cinsi başkadır. O şimdiye kadar niçin yazıldığını, niçin neşredildiğini pekala bildiğimiz birçok gazetelerin iç sayfa neşriyatı, mecmualar, tarihi tefrikalar, romanlar gibi değildir. İyi fena, ileri geri, eski yeni fakat bir fikri temsil eder, kendi görüşüyle Türk inkılâp davasını milli ve beynelmilel mikyasta formülleştirmeye, müdafaa etmeye çalışır. Kadronun hususiyeti budur... Kadro inkılâpçı ve bugünkü dünya cemiyetleri için ileri bir fikri temsil eder, Türk inkılâp hareketinin bu asra göre formülleştirilmesini, tenkit ve tanzim edilmesini ister... Kadro niçin tarihi bir tefrika romanı, niçin bir zina edebiyatı değildir? Kari bundan hoşlanıyor, tiraj böyle artıyor. Kadro'yu genç gazeteci hile anlamıyor, onda bir sarf nahiv kitabı gibi bahsediyoruz"²¹ şeklinde ifadelerle yer verilmiştir.

Yine Hakimiyet-i Milliye'de Kadro'nun üçüncü sayısının çıkması nedeniyle yazılan bir yazıda "... Kadro'nun bu üçüncü nüshası, bu mecmuada en iyi inkılâpçı fikirlerin vekar, itina ve ciddiyete naşirliği vasfını tanıyanlara daha ziyade itmanan verecek yüksek bir eser halindedir"²² denilmiştir.

Önceleri olumlu tepkiler alan Kadro'nun yayınlandığı sürede, başta Şevket Süreyya olmak üzere Kadrocu yazarlar genelde demokrasi ve liberalizm yanlısı yazarlarla sıkı polemiklere girmişlerdir. Ağaoğlu Ahmet,

²⁰ **Hakimiyet-i Milliye**, 24 İkincikanun 1932; Bu açıklamadan iki gün sonra aynı haber bu kez hiç değiştirilmeden Milliyet gazetesinde yayınlanmıştır. **Milliyet**, 26 Kanunusani 1932; Falih Rıfki yönetimindeki Hakimiyet-i Milliye ve Siirt mebusu Mahmut Bey yönetimindeki Milliyet'te Kadro ile ilgili bu haberin yayınlanması, resmi çevrelerin önceleri Kadro'ya ılımlı baktıklarını göstermektedir.

²¹ Neşet Halil (Atay), **Hakimiyet-i Milliye**, 2 Şubat 1932.

²² **Hakimiyet-i Milliye**, 1 Nisan 1932.

Hüseyin Cahit ve İsmail Hakkı Beyler Kadrocularla polemige giren yazarların başında gelmektedirler. Zaman sertleşen ve incitici bir niteliğe bürünen ifadelerle karşın, bu polemiklerin dönemin fikir hayatının zenginleşmesine katkı sağladığı söylenebilir.

Mustafa Kemal ve mevcut yönetimin izni alınarak faaliyete geçen Kadro Dergisi, yayınlandığı üç yıl, 36 sayı boyunca Türk devriminin ideolojisini sistemleştirmek, sınıfsız ve çelişkisiz bir toplum yaratmak, ekonomik kalkınmayı gerçekleştirecek yöntemler önermek ve Türk devrimini evrenselleştirmek gibi temel amaçlara yönelmiştir. Bu yönüyle klasik bir yayın organı veya basın yayın faaliyeti sınırlarını aşarak, sonraki dönemlerde etki yaratacak bir aydın hareketi konumuna ulaşmıştır.

Kadro Dergisinin Yayın Hayatından Çekilmesi:

Kadro Dergisinin yayınlandığı dönem, daha önce de bahsedildiği gibi tek parti yönetiminin basın üzerinde kısmen de olsa belirli bir hoşgörü gösterdiği dönemdir.

“*İnkılabın ideolojisini yapmak*” şeklindeki iddialı ve bir o kadar da – kendileri açısından- kutsal ve ülküsel bir amaçla yola çıkan Kadrocuların görüşlerini sergiledikleri bir platform olan Kadro Dergisinin, yayın hayatından çekilmesiyle ilgili olarak çeşitli görüşler bulunmaktadır. Yayın hayatına atıldığı ilk günlerde fazla göze batmayan ve bu yüzden de ağır eleştirilere maruz kalmayan Kadro’ya, bir süre sonra iktidar ve iktidara yakın gruplardan (özellikle de CHP’nin önde gelen ismi Recep Peker), sermaye çevrelerinden, liberal ve demokrat fikir adamlarından ve diğer yayın organlarından olumsuz tepkiler gelmeye başlamıştır. Kendisini ihtiyaç duyulan “*inkılap matbuatının*” tek temsilcisi olarak gören Kadro²³, iddialı tavrı, sert ve keskin üslubu, geçmişe saldırmaları, ortaya attığı görüşlerin niteliği ve yayıncılarının sol geçmişleri nedeniyle hemen her düşünceden sert eleştiriler almıştır.

Kadro Dergisinin kapanması ya da kapatılması veya yayın hayatından çekilmesiyle ilgili olarak sağlıklı bir yorumun yapılması için, Kadrocu düşüncenin kimler tarafından, hangi çevreler ve gruplarca tepkiyle karşılandığını ve tehlikeli görüldüğünü saptamakta yarar vardır.

Kadrocu düşüncenin her şeyden evvel CHP içinde Recep Peker’in önderliğini yaptığı bir grubun tepkisini çektiği söylenebilir. Tek parti yönetimini kurumsallaştırmaya çalışan ve bu nedenle de Türk Devriminin

²³ **Kadro**, Sayı: 9, Eylül, 1932, s.2

ideolojisini yapmak görevinin partiye ait olduğunu savunan bu grup için, Kadro ilk günden itibaren tehlikeli bir faaliyet olarak algılanmıştır.

Kadro'ya iktidar penceresinden bakacak olursak, Mustafa Kemal Paşa ve İsmet Paşa gibi CHP'nin ilk iki isminin ılımlı yaklaşımlarına karşılık, partinin tüm ileri gelenlerinin Kadro'yu aynı şekilde değerlendirdikleri söylenemez. Partiden ilk önemli tepki üçüncü adam konumunda olan Recep (Peker) Bey'den gelmiştir. Recep Bey'e göre "*inkılabın ideolojisini yapmak*" ancak CHP'nin gerçekleştireceği bir iştir.²⁴ Tek parti anlayışının belki de en sert temsilcisi sayılan Recep Bey'in, toplumu bütüncül bir ideoloji çevresinde birleştirmek ve siyasete kazandırmak için CHP'nin dışında herhangi bir güce güvenmemesi, onun parti-devlet bütünleşmesi düşüncesine yönlmesinin en önemli kanıtıydı. Kadro'nun, Recep Bey'in önerdiği parti-devlet anlayışının önündeki bir engel olarak görüldüğü söylenebilir.

Kadro'nun Mustafa Kemal'in izni ile yayımlandığı ve yine önderin isteği ile yayın hayatından çekildiği genelde kabul gören bir görüştür. Derginin Mustafa Kemal'den izin alınarak yayın hayatına atıldığı Kadrocuların kendi anılarından da açıkça anlaşılmaktadır. Burada önemli olan Mustafa Kemal'in neden izin verdiği ve hangi gelişmeler üzerine derginin yayımının durdurulmasını istediğidir. Aslında Kadro bir aydın hareketi olarak hiçbir zaman iktidara alternatif bir tutum içerisine girmemiştir. Kadrocuların kendilerini iktidara taşımak gibi bir örgütlenme içine girdikleri ve iktidarın zıddına bir takım görüşlere sahip muhalif bir hareketin temsilcileri oldukları kesinlikle söylenemez. Onlar aksine mevcut iktidar için bir ideoloji yaratma görevini üstlenmişlerdir. Bu nedenle oluşturulacak bu ideolojinin sınırlarını siyasal iktidarın hoşgörüsü çerçevesinde çizmek zorunda kalmışlardır. Dolayısıyla da en başından itibaren Kadroculara, devletin resmi politikasıyla uyumlu oldukları sürece hoşgörü gösterilmiştir. Bütün bunlarla birlikte Türkiye Komünist Partisiyle ilgili olan geçmişleri unutulmamış ve devamlı olarak kendilerine şüpheye bakılmıştır.²⁵

²⁴ Yakup Kadri Karaosmanoğlu, **Zoraki Diplomat**, 3. Baskı, İletişim Yay., İstanbul, 1984, ss. 45-46

²⁵ Merdan Yanardağ, "*Suyu Arayan Adamlar Üzerine*", **Nokta**, Yıl: 6, Sayı: 32, 14 Ağustos 1988, s. 72. Kadrocu yazarlardan Şevket Süreyya ile İsmail Hüsrev 1921 yılında Moskova'daki Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'nde öğrenime başlamışlardır. Şevket Süreyya 1922 yılında Türkiye'ye dönmüş ve Komünist çevrelerle ilişkiye geçmiştir. Bir süre Aydınlık'ta yazan Şevket Süreyya, Türkiye Komünist Partisi bünyesinde de çalışmalar yapmıştır. 1925 ve 1927 yıllarındaki Komünist Tefkikat sırasında tutuklananlar arasında Şevket Süreyya da vardır. 1927 yılındaki yargılama sonrasında beraat eden Şevket Süreyya, bu tarihten sonra

Recep Bey'in, tek parti rejiminin çok sesliliğe tahammülsüzlüğü şeklinde tepkisine karşılık, Kadro'ya daha büyük bir tepki, belki daha da tehlikelisi sermaye çevrelerinden gelmiştir. Mustafa Kemal'i derginin kapanması konusunda Recep Bey'den daha çok, bu çevrelerin tepkileri etkilemiştir. Kadrocular, Devleti sınıfların üstünde kudretli bir varlık olarak gördükleri için²⁶ sermaye grubunun devlet üzerindeki gücünü pek kavrayamamışlardı. Kadrocuların önerdikleri devletçilik sermaye çevreleri tarafından tepkiyle karşılanmış ve bu anlayış kolektivism olarak yorumlanmıştır.²⁷ Kadro Hareketinin ortaya koyduğu sosyo-ekonomik çözümlerin çıkarlarını zedelediğini düşünen iş çevreleri, dergiyi de zararlı bir yayın organı olarak görmeye başlamışlardır. Bunun sonucu olarak sermaye çevrelerinin temsilcisi sayılan İş Bankası grubunun Mustafa Kemal'e etki yaparak, O'nu Kadro aleyhine çevirdiği çeşitli çevreler tarafından kabul gören bir görüştür.²⁸

İş Bankası'nın başını çektiği sermaye ya da liberal olarak adlandırılabilir çevrelerin, 1932 yılında Celal Bayar'ın İktisat Vekilliğine gelmesinden sonra devlet üzerindeki etkilerini arttırmış oldukları genelde savunulan bir görüştür. Celal Bayar'ın, İsmet Paşa'ya rağmen yükselmesi, Atatürk'ün devletçilik ve daha geniş anlamda ekonomik politika anlayışındaki değişimi de göstermesi açısından önemlidir. Bundan hareketle, Celal Bayar'ın gücünün artmasıyla Kadro'nun yayın hayatından çekilmesi arasında bir bağ kurulması yönündeki görüşlerin dikkate değer olduğu söylenebilir.²⁹

komünist hareketlerden kopmuştur. İsmail Hüsrev de benzer şekilde Moskova dönüşünde sol hareketlerle yakınlık kurmuştur. Ancak TKP içinde Şevket Süreyya kadar etkin olamamıştır. Diğer Kadrocu yazarlardan Vedat Nedim ile Burhan Asaf ise Almanya'da öğrenim görmüşler ve burada komünist hareketlerle ilgilenmişlerdir. Özellikle Vedat Nedim yurda döndükten sonra TKP içinde yükselmiş ve hatta bir ara genel sekreterlik görevini üstlenmiştir. Aydınlik'ta da yazılar yazan Vedat Nedim, 1927 yılına gerçekleşen Komünist Tevfikat sırasında TKP'nin belgelerini savcılığa vermekle suçlanmıştır. 1930'lu yıllara gelindiğinde Kadrocu yazarların Türkiye Komünist Partisi ile hiçbir ilgileri kalmamasına karşın, geçmişte sol hareketler içindeki aktif konumlarından liberal çevrelerin kuşkulu tavırları devam etmiştir.

²⁶ Doğan Avcıoğlu, *Türkiye'nin Düzeni*, 1. Kitap İstanbul, 1975, s. 450.

²⁷ Taner Timur, *Türk Devrimi, Tarihi Anlamı ve Felsefi Temeli*, Ankara, 1973, s. 145; Yanardağ, *a.g.e.*, s. 73.

²⁸ Stefanos Yerasimos, *Az gelişmişlik Sürecinde Türkiye*, İstanbul, 1980, s. 685 Avcıoğlu, *a.g.e.*, s. 451 Turhan Tokgöz, *"Halkçılığın Hikayesi II. Mustafa Kemal ve Halk Partisi Devri"*, *Yön*, Sayı 25, yıl 1, 6. Haziran 1962, s. 17.

²⁹ Celal Bayar'ın İktisat Vekilliğine getirilmesi sonucunda, liberallerin devletçilik uygulamasına olan tepkilerinin ortadan kalktığını ve liberallerle devletçilik

Kadro'nun yayın hayatından çekilmesiyle ilgili bir başka görüşe göre ise bu konuda asıl etkili olan kişi İsmet Paşa'dır. Kemalizm konusunda özgün yaklaşımları bulunan Emin Türk Eliçin'e göre İsmet Paşa, Kadro Dergisine vermiş olduğu yazısının³⁰ milli sosyalizm olarak yorumlanması ve Milliyet Gazetesi başyazarı Siirt Mebusu Mahmut (Soydan) Bey'in Kadro'yu komünistlikle suçlaması üzerine dergiyi kapatmıştır.³¹ Aynı görüş Mustafa Kemal ve İsmet Paşa'nın sosyalist olmamalarını, buna karşılık Kadro'nun milli sosyalizmden yana olmasını derginin kapatılmasındaki en önemli neden olarak değerlendirmektedir.³²

Kadro Dergisinin kapanmasını ya da kapatılmasını Mustafa Kemal, İsmet Paşa, Recep Peker ve İş Bankasının etkisi gibi nedenlere dayandırmayan görüşler de vardır. Kadro ile aynı dönemde yayınlanan "Yeni Adam" dergisinin konu ile ilgili verdiği haber bunlardan birisidir. "*Kadro kapandı. Yakup Kadri bey Tiran sefiri olmuş ta onun için kapandı, dediler. Tabii sebep bu olamaz. Sefir gider öbür müessisler pek güzel çalışabilirlerdi. Kadro faydasız bir mecmua idi de onun için kayandı, denemez. Çünkü Kadro bazıları bir tarafa içi en dolgun, en iyi mecmualardan birisi idi. Kadro pahalı idi de, satılamadı, ondan kapandı diyelim. Bu da değil. Çünkü büyüklüğüne, kağıdın iyiliğine rağmen ucuz bir mecmua idi. Kadro'nun kapanması için tek sebep okunmamasıdır; garip herşeye rağmen Kadro okunmuyordu!... Samsun gibi büyük bir şehir de bile yalnız bir tane satılıyordu. Bütün satışı belki 800'ü bulmuyordu. Bu son, bütün fikir yayan gazete ve mecmuaların sonudur*"³³ şeklindeki ifadelerden anlaşılacağı gibi Kadro'nun kapanması daha farklı bir nedene, son dönemdeki tiraj düşüklüğüne bağlanmıştır.

Gerçekten de Kadro pahalı bir dergi değildi. Ekmeğin kilosunun 8 kuruş olduğu bir dönemde³⁴ Kadro Dergisi 25 kuruştur. Bir dergi fiyatına yaklaşık 3 kg. ekmek almak mümkündür. Kadro dergisinin Amerikan Doları karşılığında ise daha farklı bir rakam çıkmaktadır. 1 Amerikan Dolarının 2.12 TL olduğu 1932 yılında,³⁵ Kadro'nun altı aylık aboneliğinin 1,5 TL, bir yıllık aboneliğinin 3 TL olması da pahalı bir yayın organı olmadığını

tarafatlarının uzlaştığını , ancak sadece Kadro'nun bu barışık ortamda yer almadığını öne süren görüşler vardır. Türkeş, a.g.e., s. 210

³⁰ İsmet (İnönü), "*Fırkamızın Devletçilik Vasfı*", **Kadro**, Sayı 22, Teşkinievvel 1933, ss. 4-6.

³¹ Emin Türk Eliçin, **Kemalist Devrim İdeolojisi**, İstanbul, 1970, s. 55.

³² Eliçin, a.g.e., ss. 55-56.

³³ A. V., "*Kadro Mecmuası Niçin Kapandı?*" **Yeni Adam**, 1 Teşrinisani 1934, s. 24.

³⁴ **Cumhuriyet Ansiklopedisi**, I. Cilt, Yapı Kredi Yay. İstanbul, 2002, s. 202

³⁵ **Cumhuriyet Ansiklopedisi**, I. Cilt, Yapı Kredi Yay. İstanbul, 2002, s. 202

göstermektedir.³⁶ Sınırlı tirajına rağmen kısa zamanda ideolojik tartışmaların odağı haline gelen Kadro'nun³⁷ yeterince okunmaması, bir başka deyişle yeterli sayıda okuyucuya sahip olmaması, geniş halk yığınlarının aydın hareketlerine ve bu hareketlerden doğan yoğun polemik ortamına ilgisizliğini de çok açık bir biçimde göstermektedir.

Kadro'nun tirajındaki düşme gerçekten de gözden kaçırılacak bir nokta değildir.³⁸ Özellikle üçüncü yayın yılından itibaren bu yöndeki sıkıntı daha da artmış olmalı ki, 1934 yılının ülke sayısında abonelerle ilgili olarak bir duyuru yapılmıştır.³⁹ Bu duyurular artarak diğer sayılarda da devam etmiştir.⁴⁰ Okuyucudan abone olması, abone bulması, Kadro'yu okuması, okutması ve eski sayıları temin etmesiyle ilgili olarak büyük puntolarla yapılan duyurular göze çarpmaktadır. Bütün bunlar Kadro'nun okuyucu sayısı yönünden sıkıntıya düştüğünü göstermektedir. Öyle ki, okuyucu kitlesi yeterli olmayan ve herhangi bir resmi veya özel kuruluştan destek almayan bir derginin varlığını sürdürmesi olanaksızdır. Resmi çevrelerden önceleri bulduğu desteği kaybeden Kadro için bu durum oldukça geçerlidir.

Kadro'nun kapanmasını, Vedat Nedim ve diğer Kadrocular resmi görevlerine bağlayanlar da vardır. Bu görüşe göre derginin yazı işleri müdürü olan Vedat Nedim'in Matbuat Umum Müdürlüğüne getirilmesi üzerine derginin yayını imkansız hale gelmiştir.⁴¹ Derginin yayına hazırlanmasında önemli katkıları olan Vedat Nedim, bu göreve atanmasından sonra Kadro'ya yeterince zaman ayıramamış ve en başta yapılan görev paylaşımında sorunlar ortaya çıkmıştır.

Öte yandan Kadro'nun belli bir dönem rejimin sağlamlaşması için bir görev üstlendikleri ve bu görevin tamamlanması üzerine ödüllendirildiği iddiaları da vardır. Kadro'nun temel işlevini Türk işçi sınıfının bilincini yok etmek olarak gören bu anlayışa göre, Kadrocular 1932-34 yılları arasında

³⁶ Günümüzde ekmeğin kilosunun yaklaşık 1.300.000 olduğu düşünülürse, bir derginin fiyatı da yaklaşık 3.900.000 TL'ye gelmektedir. Yine Amerikan Doları karşılığı olarak değerlendirildiğinde ise bir yıllık aboneliğin yaklaşık 2.500.000 TL olduğu söylenebilir.

³⁷ Korel Göymen, *The Nature and Practica of Turkish Etatism*, Submitted in the Department of Politicis, Leeds University, England. June 1973, s. 340 (Yayınlanmamış doktora tezi).

³⁸ Vedat Nedim'e göre Kadro önceleri üçbin kadar satmaktaydı ve herhangi bir parasal sıkıntıyla karşılaşılmamıştı. Korkmaz Alemdar, "Basında Kadro Dergisi ile İlgili Bazı Görüşler", *Kadro C. I, 1932, Tıpkıbasım*, A.İ.T.İ.A. Yay., Ankara, s. 23.

³⁹ *Kadro*, Sayı 25, İkincikanun 1934, s. 38.

⁴⁰ Kadro Dergisininin 26, 27, 28, 29 ve 32. sayılarında da bu duyurulara rastlanmıştır.

⁴¹ Server İskit, *Türkiye'de Matbuat İdareleri ve Politikaları*, 1943, s. 271.

bunu başarmışlardır. Bundan dolayı da dergi bir emirle kapatılmış ve yazarları da resmi görevlere getirilerek ödüllendirilmişlerdir.⁴²

Kadro Dergisinin kapanması ile ilgili olarak Kadrocuların da görüşleri vardır. Hemen herkes tarafından kabul edilen ve bilinen neden derginin imtiyaz sahibi Yakup Kadri'nin Tiran'a elçi olarak atanmasıdır. Oysa bu sadece derginin sütunlarına yansıyan görünen nedendir. Asıl nedenin bu olmadığı herkes gibi bizzat Kadrocular tarafından da belirtilmiştir. Örneğin Yakup Kadri bu görevi "*zoraki diplomatlık*" olarak değerlendirmiş ve CHP içindeki bir grubun, özellikle de Recep Bey'in Atatürk'e etkilemesi sonucu derginin kapatıldığını ifade etmiştir.⁴³ Yine Yakup Kadri yıllar sonra bir açık oturumda yaptığı konuşmada Kadro'yu İş Bankasının kapattırdığını iddia etmiştir.⁴⁴ Daha sonraki bir dönemde ise Yakup Kadri kapanma olayına değişik bir biçimde yaklaşmış ve bu olaya farklı bir boyut kazandırmıştır. Yakup Kadri bu kez kapanmayla ilgili olarak şunları ileri sürmüştür: "*Binaenaleyh soruyorlar, Kadro niçin kapatıldı diye. Ben kapatmadım, Atatürk de kapatmadı. Ama öyle bir olay hasıl oldu ki, ben gidince dergi kapandı. Çünkü sahibi bendim. Miras gibi bırakmazdım arkadaşlarıma. Arkadaşlarımla hepsi resmi vazifeleri olan insanlardı.*"⁴⁵

Yakup Kadri'nin üç değişik dönemde Kadro'nun kapanmasını farklı nedenlere dayandırması çelişik görünse de, ortak gerekçe kendisinin Tiran elçiliğine atanmasıdır. Burada asıl önemli olan elçiliğe atanmasındaki gerekçelerdir. Mustafa Kemal'in, Kadrocuları ve özellikle uzun yıllar beraber olduğu Yakup Kadri'yi kırmadan Kadro'yu kapatmayı amaçladığı akla gelmektedir. Böylelikle Mustafa Kemal'in Kadro'yu kapatarak bu hareketin karşısında olanları memnun etmiş olduğu ve öte yandan da bu işi Kadrocuları kaybetmeyerek çözümlendiği söylenebilir.

Derginin yazı işleri sorumlusu olan Vedat Nedim ise derginin kapanma öyküsünü şöyle açıklamaktadır. "... *Fakat ne yazık ki, bizi saran bu yeni ideolojideki samimiyetimize bir türlü CHP'nin Recep Peker, Necip Ali gibi fikri idarecilerini inandıramadık... Kadro Hareketinin Kemalist bir ideolojik sistem halinde gelişmesinden gocunanlar ve onu kendi özel*

⁴² Yalçın Küçük, *Türkiye Üzerine Tezler*, C. I, 3. Baskı, İstanbul, 1980, ss. 206-207; Kadro'ya o yıllarda pek güçlü olmayan işçi sınıfının sınıf bilincini yok etme işlevini yükleyen Küçük, "... Mustafa Kemal Paşa, eski komünistlerin ideoloji çabalarının yeterli olduğuna karar veriyor. İşaret veriyor. Kadro kapatılıyor" diyerek, Kadro'nun tümüyle Mustafa Kemal'in emriyle yayımlandığını ve kapandığını iddia etmektedir. Küçük, *Aydın Üzerine Tezler*, C. III, 2. Baskı, İstanbul, 1987, s. 497.

⁴³ Karaosmanoğlu, *Zoraki Diplomat*, ss. 23-26.

⁴⁴ Yakup Kadri Karaosmanoğlu, "*Atatürk'ün özlediği Türkiye'yi Kurabildik mi?*" (Açık Oturum. Yöneten: Doğan Avcıoğlu), *Yön*, Sayı: 47, Yıl 1, 7 Kasım 1962, s. 13.

⁴⁵ *Atatürkçülüğün Ekonomik ve Sosyal Yönü Semineri*, s. 84.

çıkarları için bir tehlike kaynağı sananlar, uydurdıkları çeşitli dedikoduların bir sonuç vermediğini görünce imtiyaz sahibimiz Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nu Arnavutluk'a elçi tayin ettirerek, bizi Çankaya ile bağlantımızdan yoksun bırakmayı denediler."⁴⁶ Vedat Nedim'in bu açıklamalarından Yakup Kadri'nin hareket içindeki önemi ve işlevi ortaya çıkmaktadır. Mustafa Kemal'in Yakup Kadri nedeniyle Kadro'ya hoşgörü gösterdiği ve hatta bu nedenle ekonomik katkı anlamında Çankaya adına 10 adet abone olduğu akla gelmektedir.⁴⁷

Özellikle toprak sorunu üzerine yazıları ile tanınan İsmail Hüsrev de Kadro'ya gelen tepkilerin o dönemdeki fikri kısırlıktan kaynaklandığını ve bu nedenle de faşist ve komünist gibi eleştiriler aldıklarını ifade etmiştir.⁴⁸

Şevket Süreyya ise bir anlamda konuya son noktayı koyan açıklamaları 1973 yılındaki bir açık oturum sırasında yapmıştır. Şevket Süreyya Kadro'nun fazla yaşamamasının nedenlerini özetle şöyle sıralamıştır:

1- Kadro Hareketinin önerdiği disiplinli düzenin dünyadaki siyasal gelişmeler karşısında gerçekleşme şansının kalmaması. Daha açık bir ifadeyle İkinci Dünya Savaşı koşullarının ortaya çıkması ve Batının oligarşik bir demokrasiye yönelmesi.

2- İş Bankasının, daha doğrusu Celal Bayar'ın Kadro'ya karşı tavrı olması.

3- Kadro'ya karşı olumsuz tepkilerin artmasının, iktidarın önderleri arasında anlaşmazlıklara neden olması.⁴⁹

Şevket Süreyya aynı konuşmada, dergiyi Atatürk'ün kapatmadığını, o dönemde şefler arasında bir anlaşmazlığa yol aşmamak için kendilerinin bu yolu seçtiklerini ifade etmiştir.⁵⁰

Kadro Dergisinin son iki sayısında yayın hayatından çekilme ile ilgili iki açıklama yer almıştır. Bunlardan ilki aynen şöyledir: "*Okuyucularımıza; Arkadaşımız ve imtiyaz sahibimiz Yakup Kadri Bey'in bir ecnebi memlekette hükümetimizi temsil vazifesi ile aramızdan ayrılması üzerine bir müddet için tatil edecektir.*"⁵¹ Bu duyurudan sonra bir ay çıkmayan dergi Ocak 1935'te 35 ve 36 sayılar ile "*şimdilik*" kaydıyla yayın hayatından çekilmiştir."⁵²

⁴⁶ Tör, a.g.e., s. 130, 136.

⁴⁷ Aydemir, *Suyu Arayan Adam*, s. 479

⁴⁸ Melda Kapyalı, *Kadro Hareketine Yaklaşımlar ve Kadro'nun Yöntem Anlayışı*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fak., 1983, s. 17 (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi).

⁴⁹ *Atatürkçülüğün Ekonomik ve Sosyal Yönü Semineri*, (Şevket Süreyya Aydemir'in Konuşması), ss. 72-73.

⁵⁰ *Atatürkçülüğün Ekonomik ve Sosyal Yönü Semineri*, s. 92

⁵¹ *Kadro*, Sayı 34, Teşrinievvel 1934, s. 2.

⁵² *Kadro*, Sayı 35-36, İlkkanun 1934-Sonkanun 1935, s. 2

Kadro, bu tarihten sonra bir hareket olarak zaman zaman etkisini gösterirken, bir yayın organı olarak yeniden görülmemiştir.

Sonuç:

Kadro dergisinin Mustafa Kemal Paşa'nın izniyle ya da bilgisi dahilinde yayınlandığı ve yine önderin isteğiyle yayın hayatından çekildiği genelde kabul gören bir yaklaşımdır. Derginin Mustafa Kemal Paşa'dan izin alınarak ya da bilgi verilerek yayın hayatına atıldığı, Kadrocuların kendi anılarından da açıkça anlaşılmaktadır. Bu açıklamalardan elde edilen bir başka sonuç ise Mustafa Kemal Paşa'nın bir devrim ideolojisi için görevlendirme yapmadığı, sadece kendisinden bu konuda izin isteyen ve yakınında bulunan bir milletvekiline izin vermiş olduğudur. Ayrıca Kadro'nun çıktığı andan itibaren CHP içindeki bir grup tarafından kuşku ile karşılanmış olduğu da bir başka gerçektir. Recep Peker'in başını çektiği bu grubun Kadro ile ciddi bir rekabete gireceği daha ilk günlerde anlaşılmıştır.

Kadro'nun yayınlandığı dönemde pek iyi anlaşılmadığı birçok araştırmacı tarafından öne sürülmektedir. Kadro, dönemin sol anlayışı için de geçerli ve tutarlı bir faaliyet olarak görülmemiştir. Kadrocu yazarların Türkiye Komünist Partisinin eski üyeleri olmaları, ancak daha sonra bu hareketten ayrılarak, 1930 sonrasında Kemalist bir çizgiye ulaşmaları komünist çevreler tarafından da dışlanmalarında etkili olmuştur. TKP'den ayrılmaları komünistler tarafından tepkiyle karşılanırken, bir zamanlar TKP içinde yer almaları ise komünizme karşı olan çevreler tarafından unutulmamış ve kuşkuyla karşılanmalarında rol oynamıştır. Kadrocuların demokrasi ve liberalizm hakkındaki olumsuz yaklaşımları da bazı liberal kişi ve grupların tepkisine yol açmıştır.

Bu açıklamaların ışığında bu kadar farklı görüş ve kesimlerden böylesine tepkiler alan bir yayın organının, uzun süre yaşamasının mümkün olmadığı söylenebilir. İktidar, iktidara yakın ve iktidarın dışındaki çok farklı çevrelerden değişik gerekçelerle tepki gören bir hareketin yayın organı olan Kadro Dergisinin uzun ömürlü olmaması -önceki ve sonraki deneyimler göz önünde tutulduğunda- beklenmedik bir gelişme değildir. Bununla birlikte derginin yayın hayatından çekilmesiyle ilgili olarak bir fikir birliği söz konusu değildir. Çok farklı çevrelerin ve düşüncelerin sert eleştirileriyle karşılaşan bir basın-yayın hareketinin, kapanmasıyla ilgili farklı yorumların bulunması doğaldır.

Burada asıl tartışılan konu Mustafa Kemal'in tutumudur. Ancak Kadro'nun ve Kadrocuların, Mustafa Kemal'in kafasında bir sorun oluşturduğuna dair herhangi sözü ve yorumu yoktur. İktidara alternatif bir düşünce üretmeyen ve yönetime geçmek gibi bir niyeti olmayan bir

hareketin, Mustafa Kemal'i doğrudan rahatsız etmesi pek mümkün görünmemektedir. Mustafa Kemal'in derginin kapatılması yönünde özel bir emir vermesinden çok, dergiyi kendi haline bırakması ve desteğini çekmiş olması daha yakın bir ihtimaldir. Yakup Kadri'nin Tiran'a elçi atanması bazı çevrelerce bir sürgün olarak değerlendirilmesine karşın, diğer Kadrocuların daha üst resmi görevlere atanmaları, iktidarın Kadrocuları tümüyle dışlamadığını göstermektedir.

Çeşitli düşünce grupları arasında denge sağlayacak bir konumda bulunan Mustafa Kemal'in, Kadro'nun yayın hayatından çekilmesine göz yumarak Recep Peker etrafında toplanan CHP içindeki bazı grupları, Celal Bayar'ın başını çektiği İş Bankası grubunu ve bazı iktidar yanlısı basın-yayın organlarının gönlünü aldığını; Kadroculara yeni görevler vererek de, Kemalist ideolojiyi oluşturma işlevini üstlenen bir hareketin tümüyle mahkum olmasını önlediğini dile getirmek pek abartılı bir yorum olmasa gerek....

ABSTRACT

Kadro magazine which was published in the leadership of Şevket Süreyya, Vedat Nedim, Yakup Kadri, İsmail Hüsrev and Burhan Asaf constitutes the first and the most important chain of Kemalism and etatism. Kadro members found the opportunity to explain their thoughts for three years, from the beginning of 1932 until the early 1935, through the publication organ named "Kadro". The most strict reaction came from Republican People's Party against Kadro Movement who appeared out of RPP and undertook the to systematically develop "the ideology of revolution" called "Kemalism" on which the current power was based on. Moreover, the leading directors of İş Bank considered as the most important representatives of capital market and liberal-demokrat intellectuals opposed to Kadro members. It is certain that their attempts towards RPP and especially Atatürk weakened Kadro movement.

Keywords:

Atatürk

Kadro

Kemalism

Etatism

İdeology